

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1921 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.

Under elfte huvudtiteln av den till innevarande riksdag avlåtna propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på de propositioner om anvisande av medel för ändamålet, som kunde bliva förelagda riksdagen, dels i punkt 2 till beredande av dyrtidstillägg under år 1921 åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 15,600,000 kronor, dels ock i punkt 5 till beredande av dyrtidstillägg under år 1921 åt f. d. militära befattningshavare å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 5,400,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 mars 1921 avlåten proposition nr 327, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna vid propositionen fogat

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Häriigenom förordnas som följer:

§ 1.

F. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga med här nedan angivna begränsningar uppbära dyrtidstillägg till pensionen eller understödet.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår, i enlighet med vad i § 3 närmare stadgas, i visst förhållande till ett grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställles.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom socialstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader, av Kungl. Maj:t fastställts det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, nämnda tal minskas med 6, därest talet är jämnt, men eljest med 5.

Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill giva anledning, fastställer Kungl. Maj:t, med ledning av de av socialstyrelsen senast verkställda beräkningar rörande ökningen i levnadskostnader, nytt grundtal att äga tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att på grund av ånyo inträdd förändring fastställa annat grundtal.

Närmare föreskrifter angående de beräkningar rörande ökningen av levnadskostnader, som skola av socialstyrelsen verkställas, meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

Dyrtidstillägget utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 175 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 175 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 175 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet, dock att beträffande pensions- eller understödstagare, vilken vid början av det kalenderkvartal, dyrtidstillägget avser, på grund av försörjningsplikt underhållit barn, som icke uppnått 16 års ålder, den del av pensionen eller understödet, för vilken dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, ökas med 25 kronor för varje dylikt barn. Förhöjning i dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt må icke beräknas för barn, som i egenskap av befattningshavare eller pensionär är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, och må för barn, vars föräldrar båda åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse, nu nämnd förhöjning utgå endast till den av föräldrarna, som åtnjuter de högsta pensions- och understödsförmånerna, eller, om nämnda förmåner äro lika, till fadern. Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall dyrtidstillägg enligt denna kungörelse till honom utgå allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtidstillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 700 kronor för år, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöningen understiger 700 kronor för år. Dyrtidstillägg å avlöning såsom befatt-

ningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan sägs, och dyrtidstillägg å pension eller understöd må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för f. d. befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) den, som åtnjuter avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

2:o) f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem samt vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, ävensom f. d. veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor samt därmed jämställda befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) f. d. befattningshavare hos statens järnvägar, vilken enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift uppbär ersättning för skada, som han ådragit sig under förrättandet av arbete i statens järnvägars tjänst;

4:o) f. d. befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest han genom statens försorg uppbär pension eller understöd i sådan egenskap;

5:o) f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka antingen av statsmedel åtnjuta tilläggspension, beräknad enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna med de ändringar däri, som föranledas av beslut vid 1921 års riksdag, eller jämlikt samma bestämmelser skulle varit berättigade till tilläggspension, därest ej den reglementsenliga pensionen uppgått till eller överstigit det i kungörelsen stadgade maximibeloppet för totalpensionen;

6:o) f. d. befattningshavare vid undervisningsanstalter för dövstumma, skolhemmet i Vänersborg för blindas med komplicerat lyte, folkhögskolor och lantmannaskolor samt sinnesslöanstalter och vanförestalter, vilka äro berättigade till pension från dövstumläraernas pensionsanstalt; samt

7:o) f. d. lasarettsläkare och f. d. extra provinsialläkare, till vilkas pensionering bidrag lämnas av statsmedel;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o), å den utgående avlöningen, i de i 2:o), 4:o) och 6:o) omförmälda fallen å pensionen eller understödet, i fall, som angives i 3:o), å ersättningens belopp samt i de i 5:o) avsedda fall å summan av de belopp, som utgå från vederbörande pensionsanstalter och såsom tilläggspension av statsmedel, där sådan tilläggspension förekommer, varemot i fråga om de under 7:o) omförmälda befattningshavare dyrtidstillägget väl beräknas å hela pensionsbeloppet, med inberäkning av det belopp, som i förekommande fall utgår av landsting eller stad, men utgår allenast med vad som av hela det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper på den av statsmedel utgående del av pensionen.

§ 6.

Till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar utgående pensioner från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning likställas i här ifrågavarande avseende med pension av i § 1 angivet slag. Detsamma gäller beträffande dylik pension, som utgår till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten.

§ 7.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pension eller understöd får uppbäras.

§ 8.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 9.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1921, från och med vilken dag kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 365) upphör att gälla.

Slutligen har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 20 maj 1921 avlåten proposition, nr 363, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, under nedannämnda punkter föreslagit riksdagen, bland annat,

B) å tilläggsstat för år 1921 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 13,700,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 4,700,000 kronor;

D) förklara, att under år 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt ovan omförmälda pensionärer m. fl. skola bestridas, erforderliga belopp skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1922 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokoll.

Utskottet.

Såsom i propositionen erinras, har frågan om en allmän reglering av pensionerna såväl för f. d. befattningshavare i statens tjänst som ock för änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst på senare tid vid flera tillfällen varit på tal. I detta avseende må erinras, att nästlidet års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning må kunna beredas sådana statstjänares änkor, som uppbära låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Inom finansdepartementet verkställd förberedande utredning i ämnet har emellertid givit vid handen, att stora betänkligheter av både principiell och statsfinansiell art möta mot en mer definitiv pensionsförbättring. Med anledning härav har departementschefen sett sig nödsakad att tillsvidare och till dess en grundlig och allsidig utredning av förevarande spörsmål blivit verkställd skjuta åsido frågan om åtgärder

till förbättring genom en pensionsreglering för sådana statstjänare, vilka åtnjuta pensioner till mycket låga belopp.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag i fråga om dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare i statens tjänst avser emellertid att genom ett bibehållande av nuvarande regler för dyrtidstilläggets beräkning åtminstone förekomma en försämring av pensionärernas ställning.

Ovan berörda utredning utvisade, att omkring 56 procent av samtliga pensionstagare uppburo pensioner om högst 1,000 kronor per år. Även med nu utgående dyrtidstillägg torde det ekonomiska läget för många av dessa vara sådant, att ett kraftigare stöd från statens sida kan anses befogat. Det torde därjämte icke kunna förnekas, att pensionärerna i fråga om dyrtidstillägg i mindre grad tillgodosetts än befattningshavarna i statens tjänst. Även om grunderna för dyrtidstillägget till sistnämnda kategori komma att av innevarande riksdag förändras i syfte av en minskning i dyrtidstillägget, har utskottet ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag att någon ändring av grunderna för de till pensionärerna utgående dyrtidstilläggen icke för närvarande bör ifrågakomma.

Enligt detta förslag skulle nu gällande grunder för beräkning av dyrtidstillägget även i fortsättningen tillämpas för alla pensionärer och således icke allenast för sådana, vilkas pensioner i och för sig äro mycket låga, eller sådana pensionärer, som ej åtnjuta pensioner enligt på senare tid meddelade förmånligare bestämmelser. Då utskottet ehuru med tvekan ansett sig böra tillstyrka bifall till förslaget även i detta avseende, har detta skett på grund av de skäl, departementschefen angivit, nämligen att det skulle leda till högst betydande praktiska svårigheter att utan en grundlig och allsidig utredning något så när rättvist genomföra en åtskillnad mellan olika slag av pensionärer. En dylik utredning synes utskottet böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg. Utskottet vill för sin del i detta sammanhang särskilt uttala önskvärdheten av att med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden förutsättningarna för en jämkning i dyrtidstillägget å de högre pensioner, som fastställts genom beslut av de senaste årens riksdagar, närmare undersökas. Utskottet har därvid utgått från att ett förslag i detta syfte redan nästkommande år framlägges för riksdagen, varför det nu föreliggande förslaget kan anses såsom ett provisorium.

De ändringar i nu gällande kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, som av Kungl. Maj:t föreslagits, äro av formell art och hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet har icke heller funnit skäl föreslå någon ändring uti den av Kungl. Maj:t i propositionen nr 363 verkställda kostnadsberäkningen, i vad den avser här ifrågavarande dyrtidstillägg.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 327 samt propositionen nr 363, i vad den avser pensions- och indragningsstaterna, må

1) godkänna ovan intagna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

2) å tilläggsstat för år 1921 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 13,700,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 4,700,000 kronor; samt

3) förklara, att under 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt ovan omförmälda pensionärer m. fl. skola bestridas, desamma skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1922 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

Stockholm den 29 maj 1921.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, Öhngren, Lindley, Vindahl, Johansson* i Friggeråker, *Wallen, Andersson* i Hägelåkra och *Malmberg* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Gustafsson* i Örebro, *Sommelius, Ryberg, Borggren, Bäcklund, Persson* i Björnsbyholm, och *Andersson* i Milsmeden.